

MAREK ANDRZEJEWSKI, *Ochrona praw dziecka w rodzinie dysfunkcyjnej*, (Dziecko - Rodzina - Państwo), Kantor Wydawniczy Zakamycze 2003, ss. 321.

Ilość rodzin niewydolnych ekonomicznie i wychowawczo ciągle się zwiększa. Dlatego opracowanie poruszające problem obowiązku państwa pomocy takim rodzinom i zapobiegania wszelkim patologiom grożącym dobru dziecka jest szczególnie ciekawe, aktualne i potrzebne. Ukazuje ono relacje pomiędzy zadaniami rodziny i państwa, związanymi z zapewnieniem dziecku prawa do życia na godziwym poziomie ekonomicznym oraz prawa do życia w rodzinie. Autor rozpoczyna od analizy Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego, ukazując wskazane tam obowiązki rodziców wobec dziecka. Następnie studiuje akty prawne i inne źródła prawa nakładające na państwo obowiązek pomocy rodzinom, które nie funkcjonują właściwie. Rozważania

prawnicze zostały osadzone w kontekście socjologicznym, ekonomicznym i pedagogicznym.

Opracowanie składa się z czterech rozdziałów:

- Zagadnienia wprowadzające
- Modele polityki społecznej wobec rodziny
- Ochrona praw dziecka w zakresie zaspokajania potrzeb ekonomicznych (prawo dziecka do odpowiedniego poziomu życia)
- Ochrona praw dziecka w zakresie opieki i socjalizacji (prawo dziecka do rodziny i prawo do pieczy zastępczej)

W rozdziale 1 autor definiuje rodzinę dysfunkcyjną oraz omawia problem dzieci wychowujących się w takich rodzinach. Przedstawia również zbliżone sytuacje kryzysowe występujące w rodzinach, swoistość praw dziecka, oraz różnice pomiędzy prawem rodzinnym a prawem dotyczącym rodziny. Rozdział ten wprowadza w problematykę, zawiera definicje terminów używanych w opracowaniu oraz informacje ogólne.

Rozdział 2 zawiera rozważania dotyczące zasady pomocniczości państwa w stosunku do rodzin nie wykonujących właściwie swoich obowiązków względem dzieci. Zasada pomocniczości ukazana jest jako konstytucyjna zasada ustrojowa, nakazująca państwu dbanie o dobro rodziny i o jej trwałość, jednak nie przez ingerencję w jej strukturę. Rodzina jako podstawowa jednostka organizacyjna w państwie, podlega szczególnej ochronie.

Rozdział 3 jest bardzo obszerny. Szczegółowo omawia prawo dziecka do odpowiedniego poziomu życia oraz ochronę w zakresie zaspokajania potrzeb ekonomicznych. Właśnie pod tym kątem przeanalizowane zostały akty prawne zarówno międzynarodowe (Konwencja Praw Dziecka), jak również prawa krajowego (Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy). Znajdujemy tu omówienie wszystkich instytucji mających na celu zapewnienie godziwych warunków bytowych dziecka oraz ich porównanie. Szeroko omówione zostały: świadczenia z pomocy społecznej, udzielane na pokrycie kosztów utrzymania dzieci umieszczonych poza rodziną, świadczenia ubezpieczeniowe i zaopatrzeniowe, obowiązki alimentacyjne oraz obowiązek państwa wspierania dziecka z funduszy publicznych.

Ostatni 4 rozdział prezentuje ochronę praw dziecka w zakresie opieki i socjalizacji, czyli prawo dziecka do rodziny i prawo do pieczy zastępczej. W tej części autor szczegółowo analizuje unormowania

prawne. Omawia art. 48 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i zawarty tam obowiązek rodziców wychowywania dzieci. Następnie porusza problem władzy rodzicielskiej w świetle przepisów Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego. Część dotycząca pieczy zastępczej jest bardzo bogata pod względem merytorycznym. Znajdujemy tu wiele odwołań do ustawodawstwa innych państw (nie tylko europejskich) oraz orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Piecza zastępcza została porównywana z innymi instytucjami, jak chociażby z pieczą rodzicielską. Omówiono również dość szczegółowo rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze, oraz pozycję prawną dziecka w postępowaniu dotyczącym umieszczenia go poza rodziną.

Układ książki jest bardzo przejrzysty, co ułatwia odnalezienie interesującego nas zagadnienia. Na końcu znajduje się bardzo bogata bibliografia, brak jednak indeksu rzeczowego. Opracowanie bogate w przypisy znajdujące się niemalże na każdej stronie, odsyłające do innych publikacji lub rozszerzające o pokrewne wiadomości omawianą kwestię. Przywołuje wiele aktów prawnych, nie tylko kodeksowych oraz nawiązuje do dorobku orzecznictwa sądów polskich i trybunałów międzynarodowych.

Ważne znaczenie dla całości opracowania ma zdefiniowanie pojęć stosowanych w opracowaniu, a przede wszystkim pojęcia rodziny dysfunkcyjnej. Dzięki temu książka jest zrozumiała również dla osób nie znających zasad prawa a interesujących się tym tematem. Prosty i zrozumiały język ułatwia znacznie lekturę. Książka jest napisana z dużym znanstwem problematyki. Niezwykle cenne jest to, że obok rozważań teoretycznych autor przytacza wiele orzeczeń sądowych. Pozwala to na poznanie praktycznych aspektów stosowania omawianego przepisu oraz czyni książkę o wiele ciekawszą. Niezaprzeczalnym walorem jest porównanie systemów prawnych Polski i innych państw europejskich. Opracowanie ma charakter interdyscyplinarny. Porusza problemy prawne, psychologiczne i socjologiczne, co znacznie poszerza krąg jej odbiorców. Może być interesujące dla każdego, kto zajmuje się problematyka praw dziecka i ich ochrony.